

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K možnosti domáhat se určení relativní neúčinnosti projektu přeměny v rámci insolvenčního řízení

Žaloby insolvenčních správců, kterými je odporováno dlužníkovým (neúčinným) právním úkonům patří mezi běžné nástroje insolvenčního práva pomocí kterých lze dosáhnout rozšíření majetkové podstaty a potažmo lepšího uspokojení věřitelů.

GLATZOVA & Co.

Zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) obsahuje ve svých ust. § 235 a násl. zvláštní úpravu relativní neúčinnosti právních jednání (v terminologii insolvenčního zákona úkonů), jimiž dlužník buď zkracuje uspokojení svých věřitelů nebo naopak některého ze svých věřitelů zvýhodňuje a kterým ve stanovené lhůtě může odporovat pouze insolvenční správce. Jednou z otázek, která je předmětem diskuzí odborné veřejnosti a jež nebyla dosud uspokojivě vyřešena je, zda do okruhu právních úkonů dlužníka, kterým lze odporovat, patří přeměna společnosti (zejména rozdělení) uskutečněná dle dlužníkem vyhotoveného projektu přeměny. V tomto článku bych rád otevřel diskuzi na toto téma a stručně popsal některé důvody, pro které si myslím, že odporovat projektu přeměny možné je.

Úvod

Úvodem je vhodné uvést, že vyřešení uvedené otázky má nemalý význam nejen pro insolvenční správce, kteří jsou povoláni odpůrci žalobu podat, nýbrž i pro věřitele, kterým insolvenční zákon přiznává právo insolvenčnímu správci uložit, aby odpůrci žalobu proti projektu přeměny podal.[1]

V případě, že by se judikatura ustálila v závěru o možnosti odporovat projektům přeměny, šlo by dle mého názoru o významný nástroj v rukou insolvenčních správců, kterým by bylo mimo jiné možno dosáhnout některé agresivní obchodní praktiky poškozující či zvýhodňující některé z věřitelů. Uvedenými praktikami mám na mysli především realizaci projektu rozdělení odštěpením sloučením, jehož výsledkem je buď vyvedení „toxických“ závazků mimo původní společnost nebo naopak odštěpení majetku rozdělované a upadající společnosti společně se závazky vůči věřitelům, které má dlužník v úmyslu zvýhodnit.

K základním podmínkám relativní neúčinnosti projektu přeměny

K tomu, aby bylo vůbec na místě řešit otázku, zda lze odporovat projektu přeměny obchodní společnosti, je nejprve nutné, aby byly splněny základní předpoklady odporovatelnosti právních úkonů dle insolvenčního zákona, tedy zejména, aby projekt přeměny:

(i) byl právním úkonem dlužníka;

(ii) zkracoval či zvýhodňoval věřitele dlužníka, popř. se jednalo o právní úkon bez přiměřeného protiplnění;

(iii) byl proveden v době úpadku dlužníka či k jeho úpadku vedl;

(iv) byl učiněn v insolvenčním zákonem stanovené době před zahájením insolvenčního řízení, tj. v závislosti na skutkové podstatě takového relativně neúčinného úkonu 1, 3 nebo 5 let před zahájením insolvenčního řízení.

Právě první z uvedených podmínek bývá často předmětem sporu, když odpůrci závěru o možnosti odporovat projektům přeměny nezřídka argumentují tím, že projekt přeměny není právním úkonem dlužníka. **Takovému závěru však nelze přisvědčit, a to s ohledem na rozhodovací praxi jak Vrchního soudu v Praze, tak obecných insolvenčních soudů, jež uzavírají, že projekt přeměny je právním úkonem těch subjektů, jimž zákon ukládá projekt přeměny vypracovat.**[2] O obecné shodě na tomto závěru svědčí pak i to, že k němu docházejí i senáty insolvenčních soudů, které nepovažují za možné odporovat projektu přeměny.[3]

K některým dalším argumentům pro nemožnost vyslovení neúčinnosti projektu přeměny

Další argument, s jehož závěry se neztotožňuji, spočívá v odkazu na soulad projektu přeměny s právní úpravou zákona č. [125/2008](#) Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o přeměnách**“). Dle jeho zastánců dává zákon o přeměnách společnosti (dlužníkovi) možnost rozhodnout o svém dalším osudu a splní-li dlužník všechny požadavky stanovené zákonem o přeměnách a přeměnu provede, je takový postup v souladu se zákonem a zákon o přeměnách nestanoví (až na v tomto ohledu nepodstatné výjimky) žádný limit či omezení pro objem či strukturu takto odštěpovaného majetku.

S takovým závěrem dle mého názoru nelze souhlasit, neboť zobecníme-li jeho podstatu, jde o argument, který říká „*není-li právní úkon dlužníka, na jehož základě dochází k převodu či přechodu dlužníkovu majetku, v rozporu se zákonem, nelze takový právní úkon prohlásit za relativně neúčinný, neboť ho zákon umožňuje a nestanovuje pro takové jednání žádný limit*“. **Takový závěr však není správný již jen proto, že nesprávně směšuje rozpor právního jednání se zákonem s relativní neúčinností právního jednání. Relativně neúčinné právní jednání ovšem musí být v souladu se zákonem, neboť v opačném případě by bylo zpravidla absolutně neplatné (pro rozpor s donucujícím ustanovením zákona).**

O shora uvedeném ostatně svědčí mimo jiné i to, že poměrně běžně dochází k určení relativní neúčinnosti darovací smlouvy, na jejímž základě dlužník převedl část svého majetku (např. rodinný dům) na třetí osobu. I v tomto případě však právní úprava obsažená v občanském zákoníku nezakazuje dlužníkovi darovat svůj dům ani nestanovuje žádný limit pro darování majetku. K vyslovení relativní neúčinnosti je potom dokonce nezbytné, aby taková darovací smlouva byla platná, tedy byla v souladu se zákonem, neboť (i) jedině na základě platné darovací smlouvy mohl být majetek dlužníka převeden, a (ii) jedině platnému právnímu jednání lze odporovat (může být relativně neúčinné).[4]

Se zákonem o přeměnách souvisí i další z argumentů proti zahrnutí projektu přeměny do okruhu odporovatelných právních úkonů, kdy často bývá odkazováno na ust. § 52 a násl. zákona o přeměnách, popřípadě na důvodovou zprávu k této právní úpravě. Uvedená ustanovení upravují možnost vyslovení neplatnosti projektu přeměny a rozhodnutí o schválení přeměny, kdy kromě toho, že omezují okruh osob, které se neplatnosti mohou dovolávat (věřitelé do tohoto okruhu osob nepatří), také stanoví, že po zápisu přeměny do obchodního rejstříku nelze vyslovit neplatnost

rozhodnutí o schválení přeměny, jakož ani změnit nebo zrušit projekt přeměny.

Zde je však nutné zdůraznit, že § 52 a násl. zákona o přeměnách se zabývá neplatností, a nikoliv neúčinností přeměny. Jistě lze souhlasit s tím, že některá obecná východiska této právní úpravy by bylo možné vztáhnout i na otázku relativní neúčinnosti přeměny, která není zákonem o přeměnách výslovně řešena. **Avšak často užívaný argument o potřebě nezvratnosti již provedené a do obchodního rejstříku zapsané přeměny a nutnosti ochrany práv třetích osob a jejich důvěry v zápis o přeměně společnosti nelze pro účely posouzení možnosti odporovat projektu přeměny použít. Je tomu tak zejména proto, že soudem určená relativní neúčinnost projektu přeměny nezasahuje do práv třetích osob a působí jen vůči insolvenčnímu správci a věřitelům dlužníka, resp. má způsobilost přímo zasáhnout pouze do majetkové sféry osob na přeměně zúčastněných a jejich věřitelů.** V případě určení relativní neúčinnosti projektu přeměny by totiž insolvenční správce toliko mohl do majetkové podstaty zahrnout majetek, který v důsledku přeměny přešel na nástupnické společnosti a tento majetek použít pro uspokojení věřitelů. Žádné jiné relevantní dopady relativní neúčinnosti projektu přeměny nemá. Přechod práv a povinností, jakož i další účinky přeměny zůstávají ve vztahu ke třetím nezúčastněným osobám (jejichž ochrana má být v základu diskutované právní úpravy zákona o přeměnách) zachovány.

Závěr o možnosti odporovat projektu přeměny koneckonců podporuje i komentářová literatura k zákonu o přeměnách, která uvádí, že „*pravidla o přezkumu platnosti přeměny podle § 52 a násl. nepopírají možnost dovolávat se neúčinnosti přeměny odpůrci žalobou podle § 235 a násl. InsZ. Ustanovení § 56 PřemZ sice znemožňuje napadání přeměny, nicméně neruší možnost dovolávat se neúčinnosti tehdy, došlo-li k poškození věřitelů podle insolvenčního zákona. V každém případě se však postupuje podle pravidel insolvenčního zákona a platí obecný předpoklad, že prohlášením neúčinnosti se přeměna nestává neplatnou, pouze se uplatní postup podle § 236 a 237 InsZ.*“^[5]

Poslední ze sporných argumentů, který bych rád zmínil operuje s odkazem na ochranu věřitelů zakotvenou v ust. § 35 a násl. a § 257 a násl. zákona o přeměnách. Právě tato právní úprava má údajně zajistit, že žádný z věřitelů společností zúčastněných na přeměně nebude zkrácen. Z uvedeného důvodu má případné prohlášení relativní neúčinnosti projektu přeměny postrádat smysl, neboť postavení procesně aktivního věřitele je již v rámci zákona o přeměnách dostatečně chráněno.

S takovým závěrem dle mého názoru nelze souhlasit, neboť uvedená ochrana věřitelů může být jistě pro věřitele zúčastněných společností přínosná, nicméně nevylučuje možnost, že by některý z věřitelů byl zkrácen, popřípadě zvýhodněn.

Je tomu tak již proto, že ust. § 35 zákona o přeměnách myslí na věřitele nesplatných pohledávek, neřeší ale situaci ostatních věřitelů a tím spíše neřeší situaci osob, které se teprve věřiteli stanou, a to v důsledku již před přeměnou nastalých událostí. Konkrétně se například může jednat o věřitele smluvní pokuty za porušení smlouvy ze strany dlužníka, kdy tento věřitel již v době přeměny věděl, že k porušení smlouvy neodvratně dojde (např. že dlužník nesplní povinnost včas), nicméně v této době ještě neměl peněžitou pohledávku vůči dlužníkovi. V tomto ohledu pak není bez významu, že ust. § 35 zákona o přeměnách poskytuje věřitelům poměrně krátkou (6 měsíční) prekluzivní lhůtu pro uplatnění práva na poskytnutí dostatečné jistoty.

Co se týká úpravy v ust. § 257 a násl. zákona o přeměnách, tak tato ochrana věřitelů je limitována především tím, že v případě rozdělení odštěpením sloučením, při kterém není nutné oceňovat přecházející jmění posudkem znalce, je ručení nástupnické společnosti omezeno částkou, o níž se změnila výše vlastního kapitálu v zahajovací rozvaze po provedené přeměně. Ručení rozdělované společnosti je potom omezeno výší vlastníka

kapitálu vykázaného v zahajovací roztaze. Právě taková limitace může představovat účinnou překážku ochraně věřitelů, neboť účetní hodnota některých položek majetku společnosti nemusí vždy odpovídat hodnotě reálné. Nadto uvedená ochrana věřitelů nijak nezamezuje situaci, kdy jsou věřitelé zkráceni tím, že se ze společnosti odštěpí jmění nezbytné pro další podnikatelskou činnost a rozdělovaná společnost tak zůstane paralyzována tím, že pro další podnikatelskou činnost již nemá potřebný majetek, zaměstnance, smluvní vztahy apod.

V tomto ohledu pak ani zvláštní odpovědnost členů (statutárních) orgánů společností zúčastněných na přeměně zakotvená v ust. § 50 a násl. zákona o přeměnách nemůže vždy zcela nahradit institut relativní neúčinnosti. To platí především v situacích, kdy před realizací přeměny a vypracováním projektu přeměny dojde k účelové výměně členů statutárního orgánu, přičemž noví členové nezřídka bývají nemajetní a nekontaktní.

Z uvedených důvodů mám za to, že úprava ochrany věřitelů společností zúčastněných na přeměně nepokrývá celé spektrum možných úkonů, které některé věřitele zkrátí, popřípadě některé věřitele zvýhodní. I proto je dle mého názoru potřeba dospět k závěru, že institut relativní neúčinnosti projektu přeměny má své místo a může být užitečným pomocníkem (nejen) insolvenčního správce.

Závěr

Přestože otázka možnosti odporovat projektu přeměny není dosud definitivně uspokojivě vyřešena, lze závěrem doporučit věřitelům i insolvenčním správcům, aby tento institut neopomíjeli a pokoušeli se dosáhnout lepšího uspokojení i případným odporem proti projektu přeměny. S ohledem na některé přetrvávající nejasnosti lze však současně doporučit právní zastoupení advokátem, který již má v oblasti relativní neúčinnosti projektů přeměn zkušenost.

Mgr. Petr Mundl,
koncipient / Associate

GLATZOVA & Co., s.r.o.

Betlémský palác,
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

[1] Viz § 239 odst. 2 insolvenčního zákona.

[2] Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 82/2009, dle kterého: „Projekt přeměny dle § 14 a násl. PřemZ je právním úkonem těch subjektů, jimž zákon ukládá projekt přeměny vypracovat. Vícestranný projekt přeměny je vícestranným právním úkonem, jednostranný projekt přeměny je jednostranným právním úkonem. .... U projektu přeměny tak nastává platnost v okamžiku podpisu všemi účastníky, přičemž tento podpis znamená tak jako u klasických smluv shodu účastníků na jeho obsahu. Podpis je nezbytným atributem vyjádření vůle účastníků v písemné formě. Následné schválení, resp. schvalování projektu přeměny nemá vliv na platnost projektu přeměny, schválení má za následek jeho účinnost. Již jen skutečnost, že projekt přeměny vypracovávají statutární orgány

zúčastněných společností, znamená, že tyto orgány v rámci své působnosti a zákonných povinností tím, že zajistí přípravu projektu, manifestují vůli nikoli svoji, ale zúčastněných, resp. příslušných obchodních společností (družstev) dosáhnout v projektu uvedené přeměny, tuto vůli společností (družstev) pak naplní tím, že projekt podepíše.“

[3] Viz např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 44 ICm 2959/2011

[4] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1605/2015, kde Nejvyšší soud ČR uzavřel, že „Protože odporovat lze pouze platnému právnímu úkonu, má případné zjištění o tom, že právní úkon je neplatný, mimo jiné za následek, že odpůrci žalobě nemůže být vyhověno.“

[5] Viz HAVEL, Bohumil, KUHN, Petr. § 5 [Přeměny v insolvenčním řízení]. In: BÍLÁ, Irena, BRÁZDA, Richard, HAVEL, Bohumil, HEJDA, Jan, KUHN, Petr, ŠTENGLOVÁ, Ivana, ZÍDEK, Aleš. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, s. 16. ISBN 978-80-7400-056-0.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)